

յին ու կրթական գործերու մէջ լայն առիթներ կը տրուին աշխարհական դասին, որ կը կազմէ իր ուսումնական նորաբաններէն, որ գտնաւորուեցան Մարմինները և կը գործէ ազգային առաջնորդներու հսկողութեան տակ, Թրքահայոց մէջ սկիզբ կ'առնէ հասմատարած խառնակութիւն մը, նոստումներ, ծրագրեր, առաջարկութիւններ իրար կը հիւստէին ազգային ճշմարտ յեղաշրջում մը իրականացնելու համար, ծնունդ տալով բազմաթիւ ընկերութիւններու, կողմակերպութիւններու և կրթական շարժումներու։ Ու կարճ ժամանակէ մէջ կը կատարուին կրթական հսկայ յառաջդիմութիւններ, քանի որ կրթութիւնը կը գործէր մեծաշնորհ գաղտնի աշխատանքներու, փոքրամասն գաղտնիքներու, ու ռազմական արտադրանքներու արտադրութիւններու, ինչպէս իրենց հետեւին։

Ազգային Մասնաշարժներու հոգս կուգործէր Բազմաշարժներու տարածումը արտադրութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին կրթական հաստատութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Կրթական հաստատութիւններու շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

Եւ շատ քանակութիւններ կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ, որոնք կ'առնէին շատ քանակութիւններ։

տաղտաթիւնները հիմնուած են մեծ կտակազրաժեմներով ու բարերարութիւններով 1806-ին կը բացուի Աստարախանի Աղապապեանի դպրոցը: Թաթերքերի 50.000 ռուբլի նպատակով: Անկէ տասնեակ մը տարիներ ետք ջորադար կազարեանի մէջ միլիոն ռուբլի կտակովը Մոսկուայի մէջ կազարեան ձեռնարանը, որ կը գտնուէր ԺԻ. դարու կրթական կոմպլեքս: Աղապապեանի աշխատանքը մանկապարտէզ հաստատութիւններէն իջան մանուկանց թիֆլիսի Նեքսիսեան և ապա էրմիտաժի Գեորգեան ձեռնարանները: Պարսկական խառնուրդ մէջ կը գտնուէր տաղիտիկ մը դպրոցները: Հեռուոր Հընդ-կարտանի մէջ իսկ կը բացուի Մարգարիտայան ձեռնարանը 1821-ին Աստուածատուր Մուրատովիտանի հիմնադրամով: ձեռնարանը քաղաք կը պահէ իր փայլուն գոյուլիւնը զատկապով ձեռնարան բարիքը Հընդ-կարա մեր պատուական դպրոցին՝ աղ-դապապեանի տնտեսական մանուկանց:

Արեւմտահայ հատուածին մէջ բազմաթիւ են անուաններ կրթական հաստատութիւնները: Երեսնէ քաղաքներէն ուր կը գտնուէին անոնք: Միւս մէջ Վիեննայի Մուրատ-Ռաֆայէլեանը, Պուստի մէջ Վիեննական Միլիթարեաններու կարմարանը, Աղապապեանի ձեռնարանը, Միւս պարտան Աղլիանց Վարդանի, Հոփոփոփեանը, Կեղրեանի, Պարպեանը, Էսայեանը, Սանտարեանը, Շահապարեանը և խոնջ շարքին Պուստի Աղապապեան Փրիլեան Հիւանդանը: որ իր աշխատանքով և կրթական-որդանոցով վերածուած էր կրթութեան թաղի մը: Կրթական այս կարգի Հատարատութիւններու մէջ է որ գար-բնուեցաւ հայ միւսքն առ աղապապեանի ուղիւ և ինչ որ ունինք այսօր իրեն համամարդկային միակարգակի բարձրագոյն արժէքներն ժողովրդեան են: Կրթական այդ ձեռնարաններէն, և սերունդէ սերունդ փոխանցած ենք աւելի փայլեցուցած, աւելի բարեկարգուցած: Մեր ժողովուրդը դուրսուրացած է այդ Հատարատութիւններէն փայլ, և ապա ինչ գոյութիւնը իրականացնող մշակներու և բարեկարգներու անունները երախտակցութեամբ է անցուցած իր պատմութեանը: Ելքուն մէջ:

Դիւրին չէր սակայն ժողովուրդի մը համար և տանքիննորդ դարու քաղաքա-

կրթական կարգապահութիւններու և քաղաքական հակամարտ պայքարներու մէջ՝ զուրկ պէտական կեանքէ և նոյնիսկ հայրենի աղէ, ափսոսանք, ցանապահ կեդրոններու մէջ պահել իր սպեկան անկախութիւնը և կազմակերպուիլ իրեն ազգ:

Ժողովուրդներու կեանքին մէջ կան պահեր, որոնք երկունքի և զինական փոփոխութեան ջրլաններ են և ճակատագրական նշանակութիւն ունին մեծ յաղաթեանց կամ ձախողութեանց համար: Եթէ չլրջառուի ժամանակի պահանջը և անհրաժեշտ նախապայմաններ չվերանորոգուի իրենց կեանքը: Մեր հասարական ինքնագործակցութեան և ոգեկան բարձր արժանիքներուն յայտարար փաստներ են կրթական վերելքը: Եւ շարունակելու և կազմակերպութիւնները, երբ գիտցած ենք զանեւ փրկութեան մեր տղան՝ ճակատագրական մէջ պահուն: Սակայն աղապապեանի մտքի ազատագրման աղբ շարունակ, հասարական հոգեկանութեան կերպարանաւորման աղբ աշխատանքը՝ կեանքի և բնութեան կարեւոր փոփոխութիւններուն նման: Կը պահանջէր առեւտրական, վերլուծարարական պայքարներու և հոգեկան պայքարներու մէջ զանգուածները ընկելու կանոններուն և կամ մշակութեան և ազգայնորդի տեղ մեր մեծահասարականներէն անոնք միայն, որոնք ունենէն աւելի զգացին պահանջները ժամանակին ու իրեն հարապատասխանելու իրենց ժողովուրդին, զուրկուած բացին հայ արժէքներուն: և ոչ ինչ խնայեցին որ հայ հոգիի սրան իր ինքնութիւնը: վերադարձ իր թաղութիւնը և քաղաքը: Եւ մէջէն դէպի իր ապագան: Այս կարգի բարեկարգութիւնը:

Պոստ Նապատ Գուտ, որ հայկական հարկ քաղաքական հետապնդման ձախողանքէն և աղբ քաղաքի աղբ քաղաքէն նուիրուած լու իր ժողովուրդի մեծ վշտը ամբողջական սրբազան գործին և իր բարոյական ու նիւթական լայն միջոցներով կը գառնայ բարեկարգութեան զրական յաւանանկանութիւնը մը: Իր առատաշնորհ մեծութեան փաստներէն կրտսեր մի քանին:

Գահիրէի Գաբրիէան Աղապապեանի կարգապահ շէնքը:

Հելլոպոլիս Նուպարեանը:

Հայ Աստուծական Հիմնարկութիւնը

(1938 թ.) 26.000 սակի հիմնադրամով, որուն նպատակն էր Պրիւսէի համալսարանական ուսանելի մէջ փարպացնել հայ ուսանողներ և պատրաստել մասնագէտներ՝ մասնաւորաբար Հայաստանի համար:

Փարիզի Հայ Ուսանողի Տունը և Մասնադասարանը՝ որուն կը նուիրէ իր և հօրը զերթնուին հրաքնոր մէկ մասը:

Նուպարուեցին հիմնադրութեան համար մեծ փողով:

Երեւանի Անկախութեանը՝ որուն կը յատկացնէ 13.200 սակի:

Իսկ քաղաքային Ռեւոլյուցիոնի Կ'ըլլա հիմնադրութիւնը՝ Հ. Բ. Բ. Միութեան (1906) որուն փատարած նախախնամական զերթ վերջին քաղաքի գորու հայ պատմութեան մէջ, գուր և ուր և կապած է:

Բաւականաւորապէս միայն անուններով (ի, անց ցործերուն թուումը պիտի երկարէ աշխարհը) կը իջնէ նոսր քանին մեր բարեբարներէն Ազապական, Մամբաւան, Մեկունեան, Նոյաբեան, Իվիւրեան, Շուհնազարեան, Սանասարեան, Լազարեան, Մուսախանեան, Մուրաթեան, Սամուէլ Ռաֆայելեան, Սազուլ Արքիմ, Պ. Սուտուեան, Ազա Կարապետ Գալուս, Նիքազարեան Նոյաբեան, Կարապետեան, Նիլայեան, Քելիկեան Խան, Գարակիզեան Նոյաբեան, Յովակիմեան Նոյաբեան, Գալլիկեան, Կամաւադեան Տուն, Կիւլպիկեաններ և այլն, որոնք կրթական փառաւորութեանց և մշակութային շարժումներու հետ գործան իրենց ժամանակի և ժամանակի շարժումներու ազգային արժէքներու ծաղկման լրացումներ, հնչեցնելով բոլորին անխորտակ ազգային զօրութիւններու անկասկածելի քաղաքի ինքնագիտականութեան քաղաքը:

Անոնք մեզմեջին գաւառներէն մեր պանդխտութեան աւազաններէն մտնող:

Խուսիշները օտարացումի և ձուլումի, իրենց կերտած Եկեղեցիներով աւազաններէն: Այդ զոյգ Հաստատութիւնները՝ Պարսկաստանի արքայները ազգայնականացնող, դարձան մեզ համար հարկերի հոգի անկեր, ուր բարոյական ազգին սիրտը, Ներքինիւն սերունդէ սերունդ մեր պապերուն կենսական արկերը, Այդ արկերը մեր երակներէն, ու գաղթականի ցուպը մեր անգիտութեան քաղցրէն օտարութեան մտքի աւազանում մտնող ճամբաներէն, բարձր քանակ ջանք հայ հանձարին ու առաքինութիւններուն: Այդ ջանքերներէն մէկն է նաեւ Ս. Արքիմ, որոյ Բարեբարը՝ ԳԱՆՈՒՍԻ ՊԵՏ ԿԻՂԻՊԵՆԻՆԵԱՆ, որ ազգերու և կրօններու ծանր կնիքը կրող Մատենադարաններու պաշտպան մէջ՝ Սիրի բարձունքին վրայ, կարելի դարձուց ՄԻՄ ազգային Մատենադարանը, իր նորութեամբ, շքեղութեամբ աւազաններէն Երկրորդ երկրորդ հաշիւում Կիւլպիկեան Մատենադարանը, ուր հասարակական և դասակարգային նախադրութեան հետ Մերձուր Երեւանի հայկական պանդխտութեան թող երթան մեր փառաւորութիւնները բոլոր անոնց որոնք գիտան իրենց հետաքրքրութեան առարկայ դարձնել Հայ Եկեղեցին, Հայ Եկեղեցին ու կրթական հաստատութիւնները, և արժեքները պանդխտ կարկուտ նուիրաւորութիւններով:

Այս փառաւորութիւններուն հետ, Սիրի իր սա քաղաքի թիւով կը փոխանցէ Ս. Արքիմ Միտրանութեան, անոր Գաւառային և համայն ժողովուրդին արտաքին տեսական պաշտպաններն ու բաւազայն մաղթանքները մեծ Բարեբարին:

Վսեմ. Գալուս Պէյ Կիւլպիկեանին:

Ք. ՎԱՐԴԱՊԵՏ